

INTERVJU sa Sanjom Vlahović, ministarkom nauke u Vladi Crne Gore

Fokusiranost nauke na budućnosti vodi do pomirenja i saradnje u regionu

Gospodo ministar, kako biste ocjenili trenutnu situaciju u oblasti istraživanja i razvoja u Vašoj zemlji?

Ministarstvo nauke i Vlada Crne Gore uložili su veliki napor da u predhodnoj godini, a tako će biti i u narednom periodu, značajno ojačaju domaću istraživačku zajednicu, koja je u određenim segmentima zaostajala u odnosu na željeni nivo. Takva situacija uglavnom je rezultat nižeg nivoa ulaganja u naučne institucije i istraživanja, jer dobre ideje i kvalitetni projekti nijesu nešto što nam nedostaje, tako da smo se trudili da u tom smislu napravimo značajan pomak. Stoga je Ministarstvo nauke pokrenulo inicijativu zajedničkog finansiranja nacionalnih naučnih projekata od strane sedam ministarstava, što je značajno povećalo nivo ulaganja, sa ranijih 1.4 miliona na 5 miliona eura. Takođe, prateći evropske trendove, pokrenuli smo inicijativu osnivanja centara uspješnosti i naučno tehnoloških parkova. Podršku za projekat centara uspješnosti dobili smo od Svjetske banke kroz kredit za podršku visokom obrazovanju i nauci u iznosu od oko 12 miliona eura. Vjerujemo da ćemo zacrtanim aktivnostima u naredne 3 godine dovesti nivo ulaganja u nauku na evropski standard i, pokretanjem novih inicijativa, ojačati domaću naučnu zajednicu.

Koliko su po Vašem mišljenju istraživanje i inovacije važni za budućnost neke zemlje? Zbog čega?

Izuzetno su važni! Nauka, tačnije istraživanja i inovacije glavni su generator razvoja svake zemlje. Koliki je značaj Evropska Unija dodijelila nauci najbolje pokazuje novi okvirni program za istraživanje i inovacije, nazvan Horizont 2020, čiji budžet za period od 2014-2020 iznosi čitavih 80 milijardi eura. Putem ovog okvirnog programa EU ima namjeru da poveća rast i razvoj, otvori nova radna mjesta, prevaziđe distancu koja je prisutna između nauke i tržišta, na način što će pomoći preduzećima da putem istraživanja i inovacija tržištu, prema prioritetima, ponude konkretan proizvod ili servis. To fokusiranje na prioritete posebno je važno za male i finansijski ne toliko jake zemlje, kakva je Crna Gora, koje će ulaganjima upravo u te oblasti ostvariti svoj dalji napredak. Ministarstvo nauke je u tu svrhu, samim ustanovljenjem, formiralo Savjet za nauku, tijelo koje je analizirajući potencijale naučne zajednice na jednoj i potrebe razvoja na drugoj strani, identifikovao osnovne prioritete u istraživanjima za narednih par godina, i to su: Energija; Identitet; Informaciono-komunikacione tehnologije; Kompetitivnost nacionalne ekonomije; Medicina i zdravlje ljudi; Nauka i obrazovanje; Novi materijali, proizvodi i servisi; Održivi razvoj i turizam; Poljoprivreda i hrana i Saobraćaj. U identifikaciju osnovnih prioritetnih pravaca krenulo se prvenstveno iz razloga što naučna istraživanja treba da prate strateške pravce razvoja kako bi se nauka stavila u funkciju razvoja društva.

U kontekstu Zapadnog Balkana, kako je pozicionirana regionalna saradnja u oblasti istraživanja i inovacija?

Mislim da postoji veoma dobra saradnja u oblasti istraživanja i inovacija u regionu Zapadnog Balkana, koja je u poslednjih nekoliko godina osnažena kroz vrlo važne evropske i regionalne inicijative. Tu bih spomenula projekat iz prethodnog okvirnog programa za nauku EU -FP6, koji je nastavljen u FP7, SEE-ERA.NET, koji je uspostavio osnovu za partnersku saradnju i učvrstio napore naših zemalja na putu pridruživanja u EU u domenu nauke. U FP7, ključnim projektom koordinacije istraživačkih politika - WBC-INCO.NET, nastavljena je saradnja, izgradnja kapaciteta i zastupanje zemalja Zapadnog Balkana kod Evropske komisije. U ovom projektu se, zasebno, odvija aktivnost redovnog održavanja Regionalnog dijaloga, koju vodi Crna Gora i smatram da ta aktivnost značajno doprinosi unapređenju interesa regiona u kontekstu integracija u EU. Uporedo sa odvijanjem ovog projekta tekao je proces pridruživanja zemalja našeg regiona u FP7, i sada smo gotovo svi, dio Evropskog istraživačkog prostora. Kad govorimo o regionalnoj saradnji, svakako je važna uloga Regionalnog savjeta za saradnju koji je prepoznao potencijal saradnje u oblasti nauke i inovacija i pokrenuo koordinaciju izrade zajedničke regionalne strategije za istraživanje i inovacije. Očekujem da će ova strategija omogućiti iskorak u saradnji, posebno u smjeru snaženja inovacija u regionu. Mislim da je saradnja plodotvorna i na bilateralnom planu, što sve pruža osnov za postojanje jednog zaista stabilnog regionalnog prostora istraživanja i inovacija.

Kako bi ovakva vrsta saradnje mogla uticati na položaj pojedinačne zemlje i/ili regiona Zapadnog Balkana u cjelosti u smislu evropske budućnosti?

Saradnja u oblasti nauke i inovacija dio je šireg konteksta političke saradnje zemalja regiona i stoga je važna za politički položaj zemlje i nama je to izuzetno značajno. Smatram da saradnja unutar regiona obezbjeđuje bolju poziciju za naš sektor u evropskim okvirima. Glas pojedinačne zemlje nije tako snažan kao kada se udružimo i nastupamo kao region koji u većini ima slično ekonomsko nasljeđe i slične probleme u nauci i tehnologiji. Udruživanje regiona je i ono što Evropska unija očekuje i podstiče i što je ugradila u svoju razvojnu viziju Evropa 2020, kao politiku pametne specijalizacije regiona.

Crna Gora je predsjedavala Procesom saradnje u jugoistočnoj Evropi (SEECp) do polovine prošle godine. Šta je u tom periodu učinjeno i šta Vi smatrate prioritetima za dalje u oblasti regionalne saradnje u istraživanju?

U okviru crnogorskog predsjedavanja Procesom saradnje u Jugoistočnoj Evropi, važno mjesto zauzele su brojne inicijative koje mogu biti od izuzetnog značaja za region, kao što su: zelena ekonomija, održivi razvoj, borba protiv korupcije i organizovanog kriminala, energetika, a u tom periodu značajno se radilo i na uspostavljanju bliže saradnje između Vlada država i njihovih ministarstava, posebno u prioritetnim oblastima.

Veoma sam zadovoljna što je RCC izabrao ljudske resurse, a u tom kontekstu nauku kao jednu od prioritetnih oblasti saradnje i svog rada, jer je time prepoznata njena uloga u

razvoju zajednica na našim prostorima i njihovom ponovnom približavanju. Nauka je sigurno najbolji put pomirenja i saradnje, a s obzirom da je nauka okrenuta ka budućnosti koja pred sve nas stavlja ogromne izazove, vjerujem da će saradnja u nauci omogućiti fokus na zajedničke probleme i priliku za ujedinjavanje kapaciteta. Svi mi želimo da od nauke vidimo rezultate za našu bolju zajedničku budućnost i ja lično to očekujem od regionalne saradnje.

Koja bi po Vama trebala biti uloga Savjeta za Regionalnu saradnju (RCC-a) u daljem unaprijeđivanju saradnje u oblasti istraživanja i razvoja u zemljama Zapadnog Balkana?

Uloga RCC-a bi, nakon usvajanja regionalne strategije, mogla da bude usmjerena na pilot realizaciju ključnih inicijativa koje iz ove strategije proisteknu, vodeći računa o ravnomjernoj zastupljenosti zemalja i izgradnji konkurentnih pozicija na širem, evropskom planu. Smatram da su strukture koje su uspostavljene na nivou EU kroz FP7 projekte omogućile dobru koordinaciju unutar regiona, i ukoliko ne bude mogućnosti njihovog produžetka u narednom okvirnom programu, Horizon 2020, RCC bi mogao da preuzme tu ulogu. U svakom slučaju, važno je korodimirati kvalitetne relacije zemalja regiona u oblasti nauke i istraživanja, kao i razmjenu naučnika i studenata, koja je najefikasnije sredstvo unapređenja inovacija i kreiranja društva znanja.